

## gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 22. januarija 1879.

**Obseg:** Veselo naznanilo o založnicah za slovenske dežele. — Pomemba soli za kmetijstvo. — Reja ovác in pa sahana v Rumuniji. (Kon.) — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Obrtniške novice. — Kako to, da — kedar januarija meseca začne dan rasti, je zjutraj ob 7. uri še tema, na večer pa dan do 5. ure podaljšan? — Matija Ličan, „stari Slovenec“. (Konec.) — Črtice iz Bosne. — Dopisi. — Novičar.

### Gospodarske stvari.

#### Veselo naznanilo o založnicah za slovenske dežele.

V „okrožnici št. 5.“, ki jo ravnokar banka „Slavija“ razpošilja svojim zastopnikom v ozemlju njenega glavnega zastopa v Ljubljani, beremo v „računskem poročilu“ poziv, ki ga z veseljem pošljemo našim rodoljubom po deželi z iskreno željo, da bi nemudoma skušali ustanovljati založnice ali majhne posojilnice (Vorschusskassen), katere smo v 1. listu „Novic“ v podporo poštemu kmetijstvu in obrtnijstvu priporočali.

Navedeni poziv glavnega ravnateljstva banke „Slavije“ v Pragi do slovenskih zastopnikov glasí se tako: „Častite svoje zastopnike prosimo, naj založnice, ako katere v njihovih okrajih obstojé, opozorujejo, da se v denaruih stiskah vedno zamorejo z dobrim vspehom obrniti do banke „Slavije“ ali pa, da delajo na to, naj se takove založnice z neomejenim poroštvom ustanové in banka „Slavija“ bo vedno z veseljem pripravljena z denarnimi zalogami pomagati, ker le predobro ve, da edino na ta način more naš kmetijski, trgovinski in obrtnijski stan si opomagati in neodvisen postati.“

To je veselo naznanilo, ki naj bi ne ostalo klic vprijočega v puščavi! Vsaj se vendar nahajajo po več krajih naše domovine rodoljubi, ki poznajo potrebo takih majhnih denarnih zavodov, — ki imajo veljavo v svoji okonci in tudi toliko upravne, računске vednosti, da jih ne bode strašilo nekoliko truda na pomoč poštemu kmetijstvu in obrtnijstvu, kajti le tako je vredno, da mu rodoljubi pridejo v potrebi na pomoč. — Kakor je bilo uže rečeno, bode gosp. Ivan Hribar, glavni zastopnik banke „Slavije“ v Ljubljani, rad vsacemu, kdor se loti tega blagega podvzetja, na roke šel.

#### Pomemba soli za kmetijstvo.

Solí je neizmerno veliko na svetu; dajejo nam jo morja (môrska sol), — nahajamo jo v nekaterih vodáh in jo dobivamo kot kuhano sol, in kopljejo jo v rudnikih kot kamnito sol. Solí dokaj je tudi v vsaki zemlji; nobenega rastlinskega pepela in nobenega živalskega trupla ni brez solí; veliko solí (klornatriuma) je v krvi, v želodčevem soku, v hrustancih itd.

Naš namen je tù govoriti le o pomembi solí za rastlinstvo in živalstvo, to je, da živali in rastline potrebujejo za živež solí.

Učenjak Liebig je gotovo resnico govoril, ko je rekel, da „živalsko življenje brez solí ni mogoče.“ Zgodovina starodavnih narodov nam pa kaže, da uže takrat, ko je kmetijstvo stalo še na nizki stopinji, so kmetovalci gnojili zemljo s soljo. Stari Rimljani so cenili sol kot posebno dobro gnojivo, kajti rekli so: „nič ni na svetu za vse, kar žíví, koristnejega kakor je sol.“

Naj po tem kratkem uvodu našim gospodarjem kaj več povemo, kakošen upliv ima sol na rastlinstvo in živalstvo.

Naj je najprej beseda o razmerah solí do rastlin. Na zemljo, na katero pride sol, deluje ona posebno kemično, to je, sol razkrojí in raztopí posamesne stvari, iz katerih zemlja obstojí, — od tega pa pride, da s soljo pognojena zemlja pospešuje rast nekaterih rastlin, drugih pa ne, in zato ne, ker vsaka vrsta rastlin za svoj živež kaj družega potrebuje. Tako skušnje učijo, da s soljo pognojena repa in krompir nista ne debeleja ne sladkeja; tako, na primer, perje, če se je tobaku s soljo gnojilo, ne gorí rado; tudi žita, s soljo gnojena ne plenjajo bolje. Očitno pa je, da na senožetih, s soljo pognojenih, se nakosí veliko več in boljega sená, ki ga živina raje žré in lože prebavlja.

Sol pa deluje na zemljo tudi fizično in to na korist travi na senožetih s tem, da sol vlago na-se vleče in navzeto mokroto oddaja koreninam pod zemljo; ta vlažnost je vzrok, da trava na senožetih s soljo pognojenih tudi o veliki suši frišna ostane.

Pravijo, da sol zatara plevel. To je res, če se zemlja zeló pognoji s soljo, al takrat trpijo tudi druge rastline, kajti sol deluje tù na kaleče seme ali pa na še prav mlade nježne rastlinice.

(Konec prihodnjič.)

#### Gospodarske skušnje.

\* Iz vinskih sodov odpraviti plesnjivi duh se dá lahko in zanesljivo z gorčico (Senf, ženofom) tako-le: za sod, ki drží 10 hektolitrov (1 vedro) vina, se vzame 10 dekagramov (1 lot) gorčice, ki se dene v sod, na to se vlije va-nj vrele vode 10 litrov (dobrih 7 bokalov) in sod z veho trdno zapre. Čez 3 ali 4 dni se vlije iz sode gorčična voda, potem sod izmije prav do-

## gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 29. januarija 1879.

**Obseg:** Pomemba soli za kmetijstvo. (Kon.) — Da kokoši po zimi pridno jajca nesó. — Soja = fižolica. — Hude stiske naših kmetov. — Črtice iz Bosne. (Dalje.) — O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko-orientalno vprašanje“ zvanem. — Slovansko slovstvo. — Čujte, čujte, slovenski možje, ki boste letos volili nove poslance v državni zbor dunajski! — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

## Gospodarske stvari.

## Pomemba soli za kmetijstvo.

(Konec.)

Kakor za rastlinstvo, tako in še bolj važna je sol za živalstvo. Poglejmo, zakaj?

Naj memogredé le omenimo, da uže v starodavnih časih so sol imeli za „bistvo vse moči in vsega dobrega“. Cerkev sami, katera pri krstu rabi sol, je ona znamenje večnega življenja.

Obstojni deli soli — klor in natrium — delujejo pri napravljanji krvi, kakor tudi mnogih drugih stvari, iz katerih obstaja človeško in živalsko truplo.

Bistveni del želodčevega soka je solna kislina, ki jo sol v sebi ima in brez katere bi želodec človeški in živalski ne mogel povžitega živeža prekuhavati.

Drugi obstojni deli soli — natrium — pa se v životu porabi za to, da se dela žolc.

Če je človeku in živini vstvarjen želodec tako, da napravlja solno kislino, je s tem dokazano, kako potrebna je sol vsaki živi stvari. S soljó, ki jo človek ali živina povžije, pride tedaj več solne kisline v želodec, pa ta sol, ki sta človek ali živina jo dobila, draži tudi želodec v to, da on še več solne kisline izceja.

Če pa želodec uže pri navadni meri živeža potrebuje solne kisline, da more prekuhovati (prebavljati) povžiti živež, temveč je potrebuje, če želodec dobí več živeža, kakor je treba, ali če je živež kakor koli spriden, da ga naravna mera želodčeve solne kisline prekuhati ne more. Takrat tedaj še posebno potrebuje živina soli, ki je, tako rekoč, pripraga želodčevi solni kislini.

Če kaj več soli pride v živinski život, kakor je je treba, jo ledice iz krvi ločijo in po scavnici iz života odstranijo.

Da že divja živina, katera od rastlinstva živi, po soli zeló hrepení, to je dokazano s tem, da v Paragvaji v južni Ameriki prežvekovalci v celih tropah na milje daleč take kraje sledijo, kjer slano zemljo najdejo. Tudi je znano, da divjaščino privabimo sem ali tje s pokladanjem koščekov kamnitne soli. Tudi vidimo, da naši domači živini sol dobro tekne, da pa hirati začne, če poprej vajena soli, je ne dobiva več.

Če domačo živino odebeliti (pitati) hočemo, jej dobro tekne, če krmi dodajamo nekoliko soli, kajti če želodec dobiva soli, dobiva ž njo tudi moč, da lože prekuha več krme. Meso s soljo pitane živine, je bolj

okusno in mastno. Angleži, katerim je tako meso po pravici priljubljeno, ne pozabijo nikoli, pitavni živini pokladati soli.

Po več skušnjah je tudi izpričano, da, če se breji živini poklada sol, ona dober vpliv ima na mladega v maternem telesu.

Tudi to je po skušnjah dokazano, da pri molznih kravah sol dela na to, da je mleka več in da mleko več smetane ima. Tudi nekateri živinorejci trdijo, da krave dalje časa molzejo, če se jim soli daje. Ovcam nareja sol bolj volno.

Sploh nareja sol živino močnejšo v miskah, hruščancih in kostéh, pa tudi gnoj njen dobiva po soli več gnojne moči.

Iz vsega tega je razvidno, kako koristna je sol živini in da gospodar nič ne zavrže, če je živini sol privoščil.

## Gospodarske skušnje.

## Da kokoši po zimi pridno jajca nesó.

Da kokoši pozimi pridno jajca nesó in sicer tako pravilno in obilno kakor poleti, to je odvisno najbolj od hrane, ki jo dobivajo. Kokoši živijo od rastlin in živali. Poleti hodijo okoli in dobivajo raznotero hrano; brskajo po zemlji in izbrskajo obilno črvov in drugih živalic, od katerih se deloma redijo. Ker pa te živalske hrane pozimi ne dobivajo, naj se jim namesti nje daje mesá. De Sora, ki blizo Pariza redi 100.000 kokoši, dobiva skoro od vsake kokoši na leto blizo 300 jajc. To pa doseže s tem, da daje svojim kokošim obilo mesá. On je namreč posestnik konjederšnice, in zakolje vsak dan za svoje kokoši 22 kónj. Opomniti pa je tû, da De Sora ima svoje kokoši pozimi v zakurjenih prostorih.

Naj pri tej priliki našim bralcem povemo še nekaj o vrednosti jajc.

Jajca vsi jemo, al mnogi ne poznajo prave vrednosti jajca, to je, oni ne vedó, koliko redivnega ima jajce v sebi v primeri z drugim živežem, posebno z mesom.

Naj zato našim bralcem podamo sledečo tablico na pregled, na kateri vidijo, da v 100 delih je

v mesu		v jajci	
vode	77.50	vode	74.7
beljakovca	18.00	beljakovca	13.1
maščobe	3.6	maščobe	10.4
drugih redilnih snov	2.5	drugih snov	0.5